7/797

T. C.
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı
Koordinasyon ve Mevzuat Dairesi Başkanlığı

BÜRELİ
İVEDİ

SAYI : B.18.0.APK.0.03-01.090.01.01-618-1790 07/7/2003

KONU : Sn. Abdülaziz YAZAR ve Erdoğan KAPLAN'ın Yazılı Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
(Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı)

İLGİ : 28/06/2003 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-848 sayılı yazınız.

İlgi yazı ekinde alınan Hatay Milletvekili Sayın Abdülaziz YAZAR'ın "İskenderun Körfezinde demirli bulunan tehlikeli madde yüklü bir yabancı gemiye ilişkin" 7/797 esas nolu ve Tekirdağ Milletvekili Sayın Erdoğan KAPLAN'ın "Ergene Nehrindeki kirlilik ve taşkından kaynaklanan sorunlara ilişkin" 7/798 esas sayılı yazılı soru önergeleri Bakanlığımızca incelenmiş olup, cevabi yazımız ilişikte gönderilmektedir.

Arz ederim.

Osman PEPE
Bakan

EKLER:
EK-1: Cevabi yazı (7 sayfa)

DAĞITIM:
Gereği :
Türkiye Büyük Millet Meclisi Bşk.
(Kan. ve Kararlar Dai. Bşk.)

Bilgi:
Başbakanlığa

T. C. Çevre ve Orman Bakanlığı APK Kurulu Başkanlığı Atatürk Bulvarı No: 153 Bakanlıklar/ANKARA
Tel: 417 77 22 Fax: 417 91 60 e-mail: koordmevz@orman.gov.tr

7/797

HATAY MİLLETVEKİLİ SAYIN ABDÜLAZİZ YAZAR'IN İSKENDERUN KÖRFEZİNDE DEMİRLİ BULUNAN TEHLİKELİ MADDE YÜKLÜ BİR YABANCI GEMİYE İLİŞKİN 7/797 ESAS SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİ HAKKINDA ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞININ CEVABI

1- 25.02.2000 tarihinden buyana İskenderun Körfezinde demirli bulunan tehlikeli atık yüklü M/V Ulla Gemisinin körfezde kirliliğe neden olmaması için Bakanlığımız koordinasyonunda ilgili tüm kurumların da desteğiyle gereken tedbirler alınmış ve gemi sürekli olarak kontrol altında tutulmuştur. Son olarak 03-05.02.2003 tarihleri arasında, Denizcilik Müsteşarlığı, Hatay Valiliği İl Çevre Müdürlüğü ve Deniz Ticaret Odaları yetkililerince gemide yapılan incelemelerde bazı teknik aksaklıklara karşın geminin genel durumunun normal olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte İskenderun Körfezinde söz konusu gemiden kaynaklanmış bir kirlenme Bakanlığımıza bildirilmemiştir.

2- Bu konuda Bakanlığımız koordinasyonunda, Dışişleri Bakanlığı, Denizcilik Müsteşarlığı, Hatay İl Çevre Müdürlüğü, İskenderun Liman Başkanlığı arasında yürütülen çalışmalarda, öncelikle geminin güvenli bir yere çekilmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda anılan kurum/kuruluş temsilcileriyle, 10.01.2002 tarihinde Bakanlığımızda yapılan toplantıya Hatay İl Çevre Müdürlüğünce geminin güvenli bir yere çekilmesine ilişkin araştırmaların yapılmasına karar verilmiştir. Hatay İl Çevre Müdürlüğünce gerçekleştirilen araştırmalar neticesinde, Bölgede 1000 GRT'nin üzerindeki gemilerin her türlü hava muhalefetine karşı koyabileceği ve sabit durabileceği korunaklı rıhtım veya barınma yeri olmadığı ve bu tür gemilerin İskenderun Limanı demir sahasında demirde bekletilmesinin gemi ve deniz güvenliği açısından daha uygun olduğu anlaşılmış ve gemi İskenderun Limanına çekilerek sıkı gözetim ve denetim altına alınmıştır.

3,5- Bir İspanyol firması tarafından Cezayir'de baraj inşaatında kullanılmak amacıyla diğer bir İspanyol Firmasının (Dragados) siparişi üzerine gönderilen uçucu kül, Mavi Deniz Acentalığı Tic. Ltd. Şt. tarafından "M/V Ulla" isimli gemi ile Cezayir'in Jijel Limanına getirilmiş, ancak ıslandığı ve kullanılmaz hale geldiği gerekçesiyle alıcı firma tarafından kabul edilmemiştir.

Bu gelişme üzerine gemi sahipleri, gemi ve yükünü 25.02.2000 tarihinde İskenderun Limanına getirmişlerdir. Bakanlığımız talebi doğrultusunda ODTÜ'ye yaptırılan analiz sonucuna göre aşırı miktarda krom (+6) içerdiği anlaşılan uçucu kül, tehlikeli atık olarak tanımlanarak taraf olduğumuz Basel Sözleşmesi hükümleri gereği gemi yükünün İspanya'ya geri gönderilmesi için Bakanlığımız ile İspanya Hükümeti arasında Dışişleri Bakanlığımız vasıtasıyla yasal süreç başlatılmış ve İspanya Hükümetinin nihai kararı, 05.10.2001 tarih ve 10596 sayılı yazısı ile Bakanlığımıza ulaştırılmıştır. Söz konusu yazıda;

a) İzin alınmaksızın on sekiz kez atık sevkiyatı gerçekleştirmiş olmasından kaynaklanan ağır ihlal nedeniyle komisyon tarafından Lafarge-Asland S.A. firmasına 30.050,61 Euro ve ayrıca atıkların terkedilmiş olması nedeniyle ciddi ihmalden dolayı 18.030,35 Euro para cezasının tahakkuk ettirildiği,

b) Anılan şirketin atıkları İspanya'ya getirerek burada arıtılması veya uygun bir arıtım yöntemi bulmak suretiyle çevreyi ihlalden önceki durumuna getirmekle yükümlü olduğu, bu amaçla, şirketin iki aylık bir zaman zarfında bir icra planını İspanya Çevre

Bakanlığına sunması gerektiği, planın uygulanarak neticelendirilmesinin bu kararın tebliğ tarihinden başlayarak altı aydan fazla sürmeyeceği,

c) Yukarıda belirtilen yükümlülüklerden herhangi birisinin veya icra programında belirtilen yükümlülüklerden herhangi birisinin sorumlu şirket tarafından öngörüldüğü şekilde ve belirtilen süreler içinde yerine getirilmemesi durumunda, ilgili Kanun maddesi gereğince şirkete ek yaptırım ve cezalar uygulanacağı,

d) Sorumlu şirketin 2.maddede belirtilen yükümlülükleri yerine getirememesi durumunda ilgili merciye terk edilen atıkların uygun şekilde arıtılması için alternatif bir yol önerebileceği, bu durumda söz konusu arıtımın neden olabileceği zarar ve ziyanın ek bir prosedür kapsamında yeniden değerlendirilerek tahakkuk ettirileceği,
ifade edilmiştir.

Bu kapsamda mevcut durumu tekrar değerlendirmek ve iade sürecini hızlandırmak için izlenecek yolu belirlemek amacıyla Bakanlığımızda, 10.01.2002 tarihinde yapılan koordinasyon toplantısında, Basel Sözleşmesinin 9.2 maddesinde yer alan "Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların sınır ötesi taşınımının, ihracatçının veya üreticinin fiillerinden ötürü yasadışı trafik olarak kabul edildiği durumlarda, ihracatçı devlet, kendine yasadışı trafik hakkında bilgi verildiği tarihten itibaren 30 gün içinde veya ilgili devletlerin mutabık kalacağı başka bir süre içinde söz konusu atıkların;

- İhracatçı veya üretici ya da gerekliyse kendisi tarafından ihracatçı devlete geri getirilmesini veya bunlar mümkün değilse,

- Bu sözleşme hükümleri uyarınca bertaraf edilmesini temin edecektir. Bu amaçla ilgili taraflar, atıkların ihracatçı devlete geri gönderilmesini engelleyemeyecek veya böyle bir işleme karşı çıkmayacaklardır'" hükmü gereğince, yasadışı trafik hakkında İspanya Hükümetine bilgi verilmesinden itibaren 30 günlük sürenin geçtiği, ancak İspanya Hükümetinin tek taraflı olarak belirlediği iade sürecinin, geminin mevcut durumu göz önüne alındığında son derece uzun olduğu, bu nedenle belirtilen maddeye uygun olarak atığın acilen iade edilmesinin gerektiği, bu arada gemiden kaynaklanabilecek çevresel zararlardan İspanya Hükümetinin sorumlu olacağı ve tazmin yükümlülüğünün bulunduğu belirtilerek, bu hususların ve İspanyol Hükümeti ile ilgili firma arasındaki anlaşmanın Basel Sözleşmesinin ilgili hükmü gereğince ülkemizi bağlamayacağının İspanya Hükümeti ile Basel Sekreteryasına bir yazıyla bildirilmesi, aynı yazıda atığın her iki ülke arasında mutabık kalınacak bir süre içinde geri gönderilmesi gerektiğinin vurgulanması kararı alınmıştır.

Alınan kararlar doğrultusunda bu atıkların mevcut haliyle tehlike arz ettiği ve Basel Sözleşmesin hükümlerine göre 30 gün olan iade süresinin çoktan aşıldığı yasa dışı gelen bu atıkların en kısa zamanda İspanya tarafından alınmasının sağlanması konusunda İspanya Hükümeti ve Basel Sekreteryasına bildirilmesi hususu Dışişleri Bakanlığımıza bildirilmiştir. Bu konudaki yazışma Dışişleri Bakanlığı kanalıyla yapılmıştır. Ayrıca, Greenpeace Ofisine de bir yazı gönderilerek, kamuoyu oluşturmak amacıyla Bakanlığımıza destek verilmesi talep edilmiştir. Sözleşmenin yaptırım gücünün olmaması nedeniyle sürecin daha etkin olmasının sağlanabilmesi için mevcut durum sözleşmenin en üst organı olan Taraflar Konferansına taşınmıştır.

9-13 Aralık 2002 tarihleri arasında Çenevre'de yapılan Basel Sözleşmesi 6.Taraflar Konferansına katılan heyetimiz, Ulla Gemisi sorununu uluslararası toplumun dikkatine getirmiştir. Bu çerçevede 2000 yılında İspanya menşeli ve tehlikeli atık niteliğindeki yüküyle İskenderun Limanına getirilen Ulla gemisinin halihazırdaki fiziki durumunun endişe yarattığı, İspanyol Hükümetinin bu konudaki işbirlikçi yaklaşımının ve ilgili şirketin sorumluluğunu kabul etmesinin tarafımızdan takdirle karşılandığı, ancak geminin tehlikeli atık niteliğindeki yükünün en kısa sürede ihracatçı devlet tarafından geri alınacağının ümit edildiği belirtilmiştir.

İspanya Çevre Bakanlığı Çevre Temizliği Genel Müdür Yardımcılığı Juan Martinez Sanchez, 19 Aralık 2002 tarihinde Madrid Büyükelçeliğimizle temasa geçerek, İspanyol makamlarının Ulla gemisi ile ilgili sorunu biran önce çözmek istediklerini, bu amaçla bu konuda tam yetkili Türk muhataplarıyla birarayâ gelmeyi arzu ettiklerini, soruna çözüm bulmak amacıyla yapılacak toplantının Basel Sekreteryasının yerleşik bulunduğu Cenevre'de gerçekleştirilmesinin uygun olacağını düşündüklerini, bununla birlikte, bu görüşmenin başka bir yerde de yapılabileceğini bildirmiştir.

Bu bağlamda, Cenevre'de İspanyol Delegasyonu ile 20.02.2003 tarihinde bir toplantı yapılmıştır. Toplantı sonucunda İspanyol Firmasının atığın geri alınmasını kabul ettiği belirtilmiş olup, konunun teknik ve hukuki belirsizliklerin pratik bir yaklaşımla çözümlenebilmesi için Türkiye'de bir toplantı tertip edilmesi talep edilmiştir. Ayrıca, Basel Sözleşmesinin 9 maddesinin 3 üncü ve 4 üncü bentleri uyarınca Türk tarafının da gerekli sorumluluğu alarak ivedilikle geminin hukuki durumunun aydınlatılmasının önemi vurgulanmıştır. Bu doğrultuda Dışişleri Bakanlığı, Çevre Bakanlığı ve Denizcilik Müsteşarlığınca gerekli çalışmalar başlatılmıştır. İspanya'nın atıkları geri alacağına ilişkin iradesini ortaya koyan İspanyol Çevre Bakanlığının yazısı Basel Sekreteryası aracılığıyla 24.02.2003 tarihinde Dışişleri Bakanlığına ve Bakanlığımıza ulaştırılmıştır.

4- İspanya Çevre Bakanlığınca İspanya Büyükelçiliği aracılığıyla Dışişleri Bakanlığına yapılan gayri resmi taleple, atığın bertarafı konusunda karşılaşılabilecek muhtemel mali portre hususunda bilgi istenmesi üzerine, yukarıda belirtilen kurumlar ve Bakanlığımız temsilcilerinin katılımı ile 14.10.2002 tarihinde Bakanlığımızda bir toplantı yapılmış ve toplantıya katılan kurumlar arasında aşağıdaki hususlarda işbirliği yapılması kararı alınmıştır;

a) Geminin Türkiye'den İspanya'ya ve İskenderun'dan İzmit Limanına limbo yapılarak taşınması maliyetleri hakkında gerekli olan araştırmaların Denizcilik Müsteşarlığı tarafından yapılması,

b) Bu arada atığın nihai bertarafının yurt içinde veya yurt dışında yapılması maliyetlerinin Çevre Bakanlığı tarafından ortaya çıkarılması,

c) Araştırmalar sonunda hazırlanacak ve İspanya makamlarına sunulacak rapor hakkında, İspanya tarafından cevabın geç ulaştırılabileceği ihtimaline karşı, geminin yükünün ülkemizde belirlenecek ara depolama sahasına nakledilmesi için Hatay İl Çevre Müdürlüğü tarafından ön araştırmaların yapılması,

d) Söz konusu bilgilerin Dışişleri Bakanlığına ulaştırılmak üzere Çevre Bakanlığına iletilmesi,

uygun görülmüştür.

Alınan kararlar doğrultusunda Bakanlığımızca, 2200 ton tehlikeli atığın yurt içinde bertarafı ile ilgili olarak, İzaydaş İzmit Atık ve Artıkları Yakma ve Değerlendirme A.Ş.'ne yurt dışında ise, Almaya'da GSB-Sonderabfall, Hallanda da AVR-International B.V. firmalarına müracaat edilerek bertaraf maliyetleri konusunda bilgi istenmiştir. İzaydaş A.Ş.'nin Bakanlığımıza gönderdiği yazıda, söz konusu tehlikeli atıkların lisanslı araçlarla tesislerine gönderilmesi durumunda 89 Euro/ton üzerinden bertaraf edilebileceği ifade edilmiştir.

Gemi yükünün ülkemizde belirlenecek bir ara depolama sahasına nakledilmesi hususunda Hatay İl Çevre Müdürlüğünce yapılan araştırmalarda, bölgede söz konusu atığın depolanması için uygun bir yer bulunmadığı, atığın başka bir yere nakli hususunda da araç, gereç, ekipman ve maddi açıdan nakil imkanlarının sağlanamayacağı tespit edilmiştir.

Bu durumda atığın bertaraf maliyetinin son derece yüksek olması ve karaya çıkarılması konusunda çevresel açıdan ve diğer veçhelerden pek çok sakıncalarının bulunması nedeniyle, kargonun gemide muhafaza altında tutulmasına devam edilmiştir. Bu arada İspanya ile iade sürecine ilişkin temaslara yoğunluk verilmiştir. Ayrıca, Basel Sözleşmesi gereğince söz konusu atığın İspanya tarafından teslim alınarak çevreyle uyumlu bir şekilde bertarafının sağlanması gerekmektedir. Bu süreç içinde oluşabilecek çevresel zararlardan İspanya Hükümetinin sorumlu tutulacağı, diplomatik yollardan İspanya Çevre Bakanlığına bildirilmiştir.